

Centar za razvoj
nevladinih organizacija

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

2019

O NAMA

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) je neprofitna, nevladina organizacija koja je osnovana i registrovana u septembru 1999. godine sa ciljem da unaprijedi položaj nevladinih organizacija u Crnoj Gori i otvoriti put ka većoj demokratizaciji države i društva uopšte.

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) od svog osnivanja aktivno radi na jačanju kapaciteta civilnog društva i stvaranju povoljnog okruženja za njegovo djelovanje, sa fokusom na pravni okvir, civilni dijalog i javno finansiranje.

MISIJA

Misija CRNVO je da pruži podršku razvoju nevladinih organizacija u Crnoj Gori i doprinese stvaranju adekvatnog okvira za učešće građana i nevladinih organizacija u pitanjima javne politike i razvoju civilnog društva.

VIZIJA

Naša vizija je Crna Gora kao demokratsko i građansko društvo, društvo razvijene vladavine prava i aktivnih građana u kojem nevladine organizacije igraju važnu ulogu u pitanjima društvenog razvoja.

PROGRAMI

Program za unaprijeđenje pravnog i institucionalnog okvira za djelovanje organizacija civilnog društva

Program za unaprijeđenje pravnog i institucionalnog okvira za djelovanje OCD ima za cilj uspostavljanje i unapređenje saradnje sa javnom upravom, odnosno Vladom i lokalnim samoupravama, kao i sa međunarodnim vladinim i nevladinim organizacijama i EU. Kroz ovo odjeljenje se stvara održivi okvir za uticaj NVO na Vladine i sektorske politike, kao i na politike lokalnih samouprava. Unaprijeđuje se okvir za učešće građana u kreiranju strateških i sektorskih politika i poboljšava nivo implementacije zakona i javnih politika. Samim tim, utiče se i na povećanje transparentnosti rada Vlade i lokalnih samouprava. Pored ovoga, u okviru djelatnosti ovog sektora je i unaprijeđenje saradnje sa EU i međunarodnim vladinim i nevladinim organizacijama i obezbjeđivanje učešća NVO u projektima koje oni realizuju.

Program za razvoj filantropije i društvenu odgovornost preduzeća

Program za razvoj filantropije i društvenu odgovornost preduzeća ima za cilj kreiranje raznolikih strategija za finansiranje nevladinih organizacija i njihovih aktivnosti. U okviru ovog programa razvijaju se modeli samofinansiranja nevladinih organizacija, kao i šeme za finansiranje NVO iz privatnog sektora i drugih izvora, donatora. Iz tog razloga se posebna paznja poklanja uspostavljanju i unaprijeđenju saradnje NVO sa privatnim sektorom i razvijanju kulture filantropije i društveno odgovornog poslovanja i ponašanja.

Program za pružanje informacija i savjeta

Program za pružanje informacija i savjeta –čiji je cilj koordinacija usluga koje CRNVO pruža i upravlja ljudskim resursima. Ovo odjeljenje se bavi i povećanjem učešća NVO u realizaciji servisa iz domena rada državne i lokalne uprave. Samim tim što je odgovoran za obezbjeđivanje servisa, ovaj program snosi veliki dio odgovornosti za samoodrživost CRNVO-a. Ključne aktivnosti programa su i proširenje i unaprjeđenje tima trenera CRNVO, pripremanje programa treninga, organizovanje alternativnih vidova obrazovanja itd. Kada je u pitanju upravljanje ljudskim resursima, ovaj sektor zadužen je i za poboljšanje kvalifikacija i specijalizacija osoblja.

Program za jačanje kapaciteta

Ključne aktivnosti ovog odjeljenja su izgradnja i unaprjeđenje kapačiteta nevladinog sektora u Crnoj Gori, odnosno realizacija onoga što stoji u samom nazivu naše organizacije. Cilj ovog programa je poboljšanje sposobnosti NVO-a u implementaciji projekata i organizacijskom menadžmentu.

Program za dobro upravljanje

Ovim programom želimo doprinijeti uspostavljanju transparentne i odgovorne javne uprave koja kao takva obezbeđuje visok kvalitet javnih usluga i efektivno upravlja javnim resursima. Razvijanje javnih politika koje su usklađene sa evropskim standardima, monitoring primjene javnih politika i zalaganje za njihovo unaprjeđenje kao i jačanje administrativnih i stručnih kapaciteta organa javne uprave za sprovođenje reformskih politika biće ključni mehanizmi za ostvarivanje promjena u okviru ovog programa. Pritom, Reforma javne uprave, borba protiv korupcije na nacionalnom i lokalnom nivou i zaštita zviždača (eng.whistleblowers) su samo neke od oblasti koji će biti u fokusu pažnje naših aktivnosti.

Program za istraživanje i analize

Ovim programom želimo pružiti relevantna istraživanja i analize koje će doprinijeti unaprjeđenju održivosti organizacija civilnog društva u Crnoj Gori. Istraživanja stavova javnog mnjenja o organizacijama civilnog društva, analiza pravnog i političkog okvira za djelovanje civilnog društva te analiza donatorskih politika kao mehanizam podrške razvoju civilnog društva su samo neke od oblasti koje će biti u fokusu ovog programa. Takođe, istraživanjima i analizama biće obuhvaćene i različite tematske oblasti koje tangiraju pitanja kvaliteta saradnje organizacija civilnog društva, kao i njihovu saradnju sa javnim i biznis sektorom.

KORISNICI

Korisnici Centra, direktni i indirektni, su: nevladine organizacije, građani, mediji, donatori, volonteri, lokalna samouprava, državna uprava i privredni subjekti.

CRNVO MAILING LISTA

CRNVO e-mail lista uspostavljena je 2001. godine u cilju razmjene informacija između NVO ali i informacija koje se odnose na okruženje u kojem djeluju NVO u Crnoj Gori. E-mail lista treba da omogući bolje informisanje o dostupnim konkursima, javnim raspravama, mogućnostima učešća u tijelima koje formiraju institucije javnog sektora, zakonskim obavezama NVO, dostupnim obukama, događajima koje organizuju NVO, inicijativama, i o drugim informacijama od značaja za NVO.

Poseban cilj uspostavljanja CRNVO e-mail liste je podsticanje dijaloga između organizacija korisnica, razmjena mišljenja i stavova u vezi sa pitanjima koja se odnose na rad i djelovanje NVO Korisnici CRNVO e-mail liste su dominantno NVO ali i druga pravna i fizička lica koja su zainteresovana da dobijaju i plasiraju informacije u vezi sa NVO.

2019. GODINA u brojkama

Naše obuke je prošlo

298

predstavnika/ca nevladinih organizacija i javnih institucija

Pružili smo više od

450

help desk usluga

Na IV EXPO sajmu bilo je

38

izlagača

Organizovali smo

16

javnih događaja namijenjenih građanima/kama, predstavnicima/ama NVO i javnih institucija

RESURSNI CENTAR

za organizacije civilnog društva

Vrijednost projekta: **546.640,53 eura**, od čega EU finansira **491.976,48 eura**, a Ministarstvo javne uprave kofinansira **54.664,05**.

Trajanje projekta: jul 2018. godine - jul 2021. godine

Resursni centar za organizacije civilnog društva u Crnoj Gori predstavlja zajednički projekat Centra za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) i naših partnera CRNVO lokalnih resursnih centara: NVO Bonum iz Pljevalja, NVO Nada iz Herceg Novog, Novi horizont iz Ulcinja i Bjelopoljskog demokratskog centra a koji je podržan od strane Evropske unije. Saradnici na projektu su Ministarstvo javne uprave, Kancelarija za evropske integracije kao i Zajednica opština Crne Gore.

Resursni centar kao novi format u okviru naše organizacije će tri godine, tokom trajanja ovog projekta predstavljati servisni centar za svakodnevnu podršku svim organizacijama civilnog društva, ali i pojedincima aktivistima i aktivistkinjama u vidu programa za jačanje kapaciteta, help-desk usluga, istraživanja, organizovanja javnih skupova, sajmova i konferencija i sličnih aktivnosti. Paralelno sa pružanjem čitavog niza usluga, radićemo na zakonskim i drugim izmenama, koje omogućavaju nesmetan rad NVO, i intezivno tražiti primjenu tih rješenja.

Opšti cilj Resursnog centra je osnažene organizacije civilnog društva koje aktivno doprinose razvoju participativne demokratije u Crnoj Gori. Dok je specifčni cilj RC-a poboljšati kapacitete organizacija civilnog društva kako bi bili efikasni, odgovorni i nezavisni akteri i doprinijeti kreiranju okruženja koje pogoduje razvoj civilnog društva.

U okviru Resursnog centra za organizacije civilnog društva biće organizovan niz programa za jačanje kapaciteta, veliki broj javnih događaja i sastanaka. Uporedno, organizacije civilnog društva imaju pravo da koriste help desk usluge Resursnog centra za organizacije civilnog društva kao i usluge lokalnih resursnih centara.

Resursni centar ostaje otvorena prva adresa svim organizacijama civilnog društva i pojedincima koji planiraju da u formi udruženja i organizacija doprinesu razvoju društva u svim segmentima.

#DomAktivizma
Više na www.crnvo.me

RESURSNI CENTAR
Centar za razvoj nevladinih organizacija

PROJEKTNE AKTIVNOSTI

- Uspostavljanje Savjetodavnog odbora Resursnog centra
- Kreiranje vodiča za pružanje usluga organizacijama civilnog društva od strane konzorcijuma resursnog centra (nacionalni i lokalni resursni centri)
- Organizovanje programa obuke lokalnih resursnih centara za pružanje usluga
- Pružanje standardizovanih servisa podrške na nacionalnom i lokalnom nivou
 - Pružanje PR podrške OCD
 - Objavljivanje E-magazina za OCD
 - Kreiranje baze podataka dobitnika CSF grantova
 - Potpisivanje Sporazuma o saradnji sa CG Akademijom nauka i umjetnosti
 - Definisanje i objavljivanje godišnjih kataloga obuka za OCD
 - Mentorska podrška OCD u podnošenju inicijativa, komentara i sugestija o javnim politikama
 - Kreiranje analiza vezanih za učešće OCD u procesima donošenja odluka na nacionalnom i lokalnom nivou
 - Kreiranje analize u vezi sa javnim finansiranjem OCD
 - Sprovodenje istraživanja u vezi sa povjerenjem građana u OCD
 - Organizovanje konferencije o podsticajnom okruženju za organizacije civilnog društva

HELP DESK USLUGE NACIONALNI I LOKALNI RESURSNI CENTRI

Nacionalni resursni centar i lokalni resursni centri pružaju pravne, finansijske i PR usluge svim organizacijama civilnog društva. Podrška je omogućena u komunikaciji sa help desk menadžerom, lokalnim resursnim centrima i pravnom i finansijskom službom putem: sastanka, e-mail, telefonski, putem društvenih mreža.

AKTIVNOSTI U BROJKAMA

- 12 izdanja E-magazina
- 2 posebna web sajta
- 6 konsultacija sa OCD
- 9 treninga za male i nedovoljno razvijene NVO
- 9 treninga za srenje razvijene NVO
- 2 sajma NVO EXPO u 2019. i 2020. godini
- 2 foruma donatora u 2019. i 2020. godini
- 2 godišnje konferencije o statusu NVO u crnogorskom društvu
- Podsticajni okvir za rad nevladinih organizacija

KATALOG OBUKA

- 9 treninga za male i nedovoljno razvijene organizacije
- 9 treninga za srednje razvijene organizacije
- 2 treninga za NVO dobitnice granta kroz CSF program
- 5-dnevni program jačanja kapaciteta za OCD koje pružaju podršku drugim stranama
- 6 treninga za mreže nevladinih organizacija

AKTIVNOSTI SPROVEDENE TOKOM 2019. GODINE

OBUKE ZA OCD

Tokom 2019. godine, održano je ukupno osam obuka za organizacije civilnog društva.

Tri treninga organizovana su za **male organizacije**, na teme:

- *Pisanje projekata i crowdfunding*
- *Strateško planiranje*
- *Javno zastupanje*

Tri treninga organizovana su za **srednje razvijene organizacije**, na teme:

- *Pisanje i upravljanje EU projektima*
- *Ljudski resursi*
- *Istraživanja i monitoring istraživanja*

Jedna obuka organizovana je za **mreže** na temu *Razvoj funkcionalnih mreža i koalicija organizacija civilnog društva u Crnoj Gori* i jedna za **dobitnice CSF granta** na temu *Monitoring i evaluacija*.

Ovim obukama prisustvovalo je 111 predstavnika/ca organizacija civilnog društva, od čega je 12 predstavnika/ca medija.

KONSULTACIJE ZA NEVLADINE ORGANIZACIJE

Organizovane su **tri konsultacije** namijenjene predstavnicima/ama nevladinih organizacija i javne uprave. Prve konsultacije organizovane su u Podgorici na temu *Finansiranje NVO iz državnog budžeta - godina primjene novog zakona*, a druge dvije održane su u Bijelom Polju. Konsultacije su bile na teme *Finansiranje NVO iz lokalnog budžeta* i *Unaprjeđenje kapaciteta NVO*.

Ovim konsultacijama prisustvovalo je preko 200 učesnika/ca, predstavnika/ca nevladinih organizacija, Vlade, lokalnih samouprava i predstavnika/ca međunarodnih organizacija i ambasada u Crnoj Gori.

KONFERENCIJA CIVILNO DRUŠTVO U CRNOJ GORI - KAKO DO POVOLJNOG OKRUŽENJA ZA DJELOVANJE CIVILNOG SEKTORA

Na konferenciji su govorili Predsjednik Vlade Crne Gore, Duško Marković, ministri u Vladi Crne Gore, Šef Delegacije EU u Crnoj Gori, i mnogi drugi važni akteri. Prisustvovalo je preko 100 predstavnika/ca NVO, medija, javnih institucija, itd.

SPROVEDENA SU TRI ISTRAŽIVANJA

- Stavovi građana o NVO
- Učešće NVO u procesima donošenja odluka
- Finansiranje NVO iz državnog budžeta

PRUŽENA JE MENTORSKA PODRŠKA U IZRADI I PODNOŠENJU 25 INICIJATIVA NVO

OBJAVLJENO JE PET IZDANJA E-MAGAZINA NVO BILTEN

RESURSNI CENTAR

Centar za razvoj nevladinih organizacija

Duh Aktivizma

22. jun 2019. | Berane

4. NVO Expo - Sajam Nevladinih Organizacija je zamišljen kao otvoreni forum namijenjen građanima, nevladinim organizacijama, volonterskim skupinama, studentima univerziteta i učenicima srednjih škola, lokalnim samoupravama, vladinim službenicima, predstavnicima EU i diplomatskih misija te medijima.

Sajam je prilika da se poboljša i poveća vidljivost aktivnosti organizacija civilnog društva (OCD) i prikaže njihova uloga u demokratskim procesima. Također, cilj Sajma je da doprinese poboljšanju imidža i kredibilnosti organizacija civilnog društva u Crnoj Gori. Ovo je četvrti sajam ove vrste koji je u prethodnim godinama okupio hiljade građana i aktivista civilnog društva u Podgorici, Budvi i Bijelom Polju pod motom kao što je Dom različitosti. Ovogodišnji sajam koji se održao na glavnom gradskom trgu u Beranama okupio je 38 organizacija civilnog društva iz Crne Gore pod motom *Duh aktivizma*.

Na sajmu su izlagači bile sljedeće organizacije: *Udruženje za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju - Nikšić; Centar za seoski razvoj - Petnjica; NVO Morakovo; Udruženje hendikepiranih Srce; Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore; Udruženje za razvoj civilnog društva; Institut alternativa; Institut za obrazovnu i socijalnu politiku; Juventas; Unija mladih preduzetnika; SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Berane; Green Home, Mladiinfo Montenegro; Agro-turistički klaster Župa; Regionalna razvojna agencija za Bjelasicu, Komove i Prokletije; Savez slijepih Crne Gore; Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju "Pružite nam šansu"; Tehnička podrška razvoju institucionalnih mehanizama za saradnju između organa državne uprave i organizacija civilnog društva u Crnoj Gori; Udruženje roditelja djece sa smetnjama u razvoju "Oaza"; Crnogorski omladinski forum; NVO CAZAS; EU Info centar; Centar za građansko obrazovanje; NVO Čisto more - Clean sea; Aktivna zona; Centar kreativnih vještina; EPEKA; Evropski omladinski centar; Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa"; Multimedijalni studio Bijelo Polje; Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju Podgorica; Udruženje za podršku osobama sa invaliditetom Bijelo Polje; Kancelarija za evropske integracije; NVO Nada; Novi horizont; Bonum; Bjelopoljski demokratski centar i Centar za razvoj nevladinih organizacija CRNVO.*

Besplatno korišćenje sale Resursnog centra za organizacije civilnog društva

Pravo korišćenja sale Resursnog centra (sala za sastanke , press konferencije i radionice) imaju sve organizacije civilnog društva, aktivisti, aktivistkinje i zainteresovani pojedinci koji podnesu pravilno ispunjenu aplikaciju za korišćenje sale u propisanom roku a čiji zahtjev je u skladu sa kriterijumima RC za dodjelu sale.

Sala RC može da primi do trideset ljudi. RC organizaciji/pojedincu ustupa salu na ograničeni vremenski period uz dozvolu korišćenja određenih tehničkih pomagala (plazma monitori za prezentacije, reflektori za press konferencije, dodatni kablovi i laptop).

Događaj može biti organizovan radnim danima (ponedjeljak-petak) u vremenskom periodu između 09h i 15h.

Korišćenje prostorija RC je ograničeno na RC press salu i učesnicima događaja i organizatorima nije dozvoljeno korišćenje drugih prostorija.

Tokom 2019. godine salu
Nacionalnog RC u Podgorici
koristilo je

10

organizacija u trajanju od

15
dana

BORBE ZA JAKO CIVILNO DRUŠTVO

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) je u septembru proslavio 20 godina rada i postojanja organizacije. Danas, kao i proteklih 20 godina, misija CRNVO-a je da pruži podršku razvoju aktivnog građanstva i organizacija civilnog društva, međusektorsku saradnju i uključivanje građana u razvoj javnih politika.

U periodu političkih i ekonomskih kriza i previranja, CRNVO je težio edukaciji građana i građanki Crne Gore, podsticao udruživanje i građanski aktivizam i često, u saradnji sa partnerima iz nevladinog sektora, upozoravao, kritikovao, ali i sarađivao sa institucijama i donosiocima političkih odluka koji su pokazivali otvorenost za saradnju sa civilnim sektorom.

Centar danas ima 9 zaposlenih koji rade u 6 programa, a samo u 2019. godini je kroz svoje projekte uključio preko 750 ljudi, kako iz NVO sektora i državnih tijela tako i iz lokalne samouprave i biznis sektora. CRNVO, između ostalog, nudi servise kao što su Dnevne vijesti iz NVO sektora, Najava događaja u NVO sektoru, pravno i finansijsko savjetovanje, pomoć pri registraciji nevladine organizacije, pisanje projekata, ustupanje prostorija na korišćenje i mnoge druge. Posjeduje profile na pet društvenih mreža, ima preko 6000 pratilaca na njima, kao i preko 1200 članova i članica CRNVO mailing liste.

CRNVO je u čast proslave jubileja organizovao prijem na kojem se Ana Novaković, izvršna direktorka, zahvalila svim saradnicima, prijateljima, donatorima kao i osnivačima organizacije bez kojih CRNVO ne bi mogao da bude ono što jeste danas, a to je stožer svih nevladinih organizacija koje se bore za unapređenje kako kapaciteta civilnog sektora, tako i za izgradnju jačeg građanskog društva.

Ovom prilikom, dodijeljene su nagrade predstavnicima/ama nevladinih organizacija koji su u proteklih 20 godina dali veliki doprinos razvoju civilnog društva u Crnoj Gori u oblastima prava žena, prava osoba sa invaliditetom i zaštite životne sredine. Nagrade su dodijeljene: Nataši Kovačević (Green Home), Jovani Janjušević (Centar za zaštitu i proučavanje ptica) i Aleksandru Peroviću (NVO Ozon) u oblasti zaštite životne sredine; Ljiljani Raičević (Sigurna ženska kuća), Biljani Zeković (SOS Telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica), Maji Raičević (Centar za ženska prava), Fani Deliji (Centar za romske inicijative) i Ljupki Kovačević (Anima) u oblasti prava žena; Milenku Vojičiću (Udruženje Plegije); Savu Kneževiću (Nacionalna asocijacija roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju - NARDOS); Goranu Macanoviću (Savez slijepih Crne Gore); Milisavu Mimiku Koraću (Naša inicijativa); Nataši Borović (Savez udruženja paraplegičara CG) i Miluši Cici Žugić (Udruženje za pomoći licima ometenim u psihofizičkom razvoju) u oblasti prava osoba sa invaliditetom; dok je posebna nagrada za građanski aktivizam dodijeljena Sabini Talović.

MOJA ZAJEDNICA SNAŽNA ZAJEDNICA

Vrijednost projekta: **246.221,05 eura**, od čega EU finansira 90% - **221.598,94 eura**, a Ministarstvo javne uprave kofinansira **24.622.11 eura**.

Trajanje projekta: septembar 2017. godine - decembar 2019. godine

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) je u septembru 2017. godine započeo realizaciju projekta „**Moja zajednica-Snažna zajednica!**“ koja je trajala do decembra 2019. Projekat je finansiran od strane Evropske unije posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, u okviru IPA programa za razvoj civilnog društva 2016 -Civil Society Facility Programme 2016, Montenegro.

Opšti cilj projekta je da osnaži organizacije civilnog društva (OCD) da doprinesu socijalnom, ekonomskom i političkom razvoju lokalne zajednice u Crnoj Gori. **Specifični cilj projekta** je unaprijeđeno učešće OCD-a kao nezavisnih, stručnih aktera u procesu donošenja odluka i kreiranju lokalnih politika.

Rezultati koji su ostvareni realizacijom ovog projekta su:

1. Unaprijeđen pravni okvir za veće učešće OCD-a u donošenju odluka na lokalnom nivou, u skladu sa najboljim EU praksama i standardima;
2. Osnaženi kapaciteti OCD-a za zastupanje građanskih potreba i transparentnošću i odgovornošću lokalnih samouprava;
3. Poboljšan kvalitet rada, produkata i usluga lokalnih NVO u skladu sa ISO standardom 9001.

Partneri na ovom projektu su **NVO Aktivna zona** iz Prijestonice Cetinje i **Udruženje za razvoj civilnog društva** iz Bijelog Polja.

Saradnici su: Ministarstvo javne uprave, Zajednica opština Crne Gore, Prijestonica Cetinje i Opština Bijelo Polje.

Direktne ciljne grupe su: lokalne nevladine organizacije (70), lokalni službenici/e (40), 40 odbornika/ca iz 2 lokalne samouprave.

AKTIVNOSTI REALIZOVANE TOKOM 2019. GODINE

PREZENTACIJA MODELA AKATA

Radna grupa koja je pripremila 6 modela odluka i akata koji regulišu učešće civilnog društva u donošenju odluka i saradnju opština i lokalnih samouprava organizovala je tri prezentacije modela za građane, predstavnike/ce NVO i lokalnih samouprava. Prezentacije su organizovane u sve tri crnogorske regije i to u Tivtu; u Danilovgradu i u Beranama.

Modeli odluka i akata su dostupni na linku: <http://www.crnvo.me/crnvo-vijesti/6-modela-odluka-i-akata>.

PILOTIRANJE UŠVAJANJA MODELA U OPŠTINI BIJELO POLJE I PRIJESTONICI CETINJE

Imajući u vidu da su Opština Bijelo Polje i Prijestonica Cetinje saradnici na projektu, a partneri NVO Aktivna zona i URCD rade u ovim opština, pilotiranje usvajanja navedenih modela odluka i akata u lokalnom kontekstu je organizovano u ova dva grada. Cilj ove aktivnosti je bio uvođenje inovativnog pristupa u procesu kreiranja propisa u opštinama. Vrlo često, opštine propuste priliku da diskutuju predloženi akt sa lokalnim akterima i usvoje rješenja koja su prilagođena lokalnom kontekstu. To je razlog zbog kojeg se opštine suočavaju sa ogromnim problemima u primjeni propisa. Zbog svega navedenog, projektni tim je u saradnji sa Opštinom Bijelo Polje i Prijestonicom Cetinje, pilotirao proces prilagođavanja predloženih rešenja lokalnom kontekstu. Proces je obuhvatio organizovanje javnih diskusija namijenjenih građanima, NVO i predstvincima organa lokalne uprave, kao i sastanke sa odbornicima u obije opštine.

JAVNE DISKUSIJE U OPŠTINI BIJELO POLJE I PRIJESTONICI CETINJE

Dvije javne diskusije bile su organizovane u Opštini Bijelo Polje i Prijestonici Cetinje, u saradnji sa partnerskim organizacijama. Učesnici su bili predstavnici organa lokalne uprave, OCD i građani Bijelog Polja i Cetinja. Događajima je prisustvovalo 60 učesnika.

Cilj ove aktivnosti bio je predstavljanje 6 modela akata od strane članova radne grupe predstavnici ma lokalne samouprave, OCD i građanima, kao i dobijanje komentara i prijedloga svih zainteresovanih strana u vezi sa rješenjima koja su sadržana u modelima, mogućnostima njihovog prilagođavanja potrebama i kontekstu ovih opština. Osim sudjelovanja u javnoj raspravi, građani, predstavnici lokalne samouprave, OCD i građani imali su priliku podnijeti svoje komentare i prijedloge u pisanim obliku i putem e-maila.

SAŠTANCI SA ODBORNICIMA OPŠTINE BIJELO POLJE I PRIJESTONICE CETINJE

Ciljevi sastanaka bili su predstavljanje modela odluka i akata odbornicima obije opštine, kao i dobijanje komentara i prijedloga u vezi s rješenjima sadržanim u modelima i mogućnostima njihovog prilagođavanja potrebama njihovih opština. Kroz ove sastanke odbonici su dobili informacije o procesu stvaranja 6 modela, te o stavovima koje su građani i OCD izrazili na svim javnim događajima, savjetovanjima itd. Partneri NVO Aktivna zona i NVO URCD organizovali su ove sastanke uz podršku skupštinskih službi obije opštine.

KREIRANJE KATALOGA PROJEKATA I AKTIVNOSTI KOJI SE FINANSIRAJU KROZ PROGRAM MOJA ZAJEDNICA - SNAZNA ZAJEDNICA

U cilju promovisanja djelovanja NVO koje su podržane kroz re-granting program za dodjelu grantova „Moja zajednica - Snažna zajednica“ i doprinosa njihovih projekata lokalnim zajednicama u kojima su realizovani, kreiran je katalog koji se sastoji od priča o uspjehu i informacija o projektima NVO koji su podržani kroz navedeni poziv. Katalog je dizajniran i odštampan u 400 primjera ka na crnogorskom i engleskom jeziku, a elektronska verzija obije verzije kataloga dostupna je na linku <http://www.crnvo.me/katalog-projekata-moja-zajednica-snazna-zajednica>.

PROCES ISO STANDARDIZACIJE ZA TRI NVO DOBITNICE MALIH GRANTOVA

Cilj ove aktivnosti bio je povećati kvalitet rada i usluga 3 lokalne NVO koje su podržane kroz program dodjele grantova „Moja zajednica-Snažna zajednica“, u skladu s međunarodnim standardom ISO 9001. Ova aktivnost je uključivala program izgradnje kapaciteta usmjeren na poboljšanje nivoa znanja i usluga 3 NVO dobitnice grantova i postupak njihove standardizacije i sertifikacije za ISO standard 9001. Nakon završetka realizacije re-granting projekata, CRNVO komisija za ocjenjivanje odabrala je 3 najbolje realizovana projekta i CRNVO je potpisao ugovore sa ove tri organizacije za dodjelu finansijske podrške za proces njihove standardizacije i sertifikacije za standard ISO 9001. Izabrane su sljedeće organizacije: NVO Lovćen, SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Ulcinj i Bjelopoljski demokratski centar. Postupak standardizacije vodio je mentor iz Instituta za standardizaciju. Ovaj proces je obuhvatio 10 radionica za ove 3 NVO. Paralelno, predstavnici ove tri organizacije su, uz podršku mentora razvili potrebnu internu dokumentaciju. Sve tri organizacije su ispunile zahtjeve za dobijanje sertifikata MEST ISO 9001: 2016, dok su im sertifikati svečano dodijeljeni na završnoj konferenciji.

NACIONALNA KONFERENCIJA MOJA ZAJEDNICA - SNAŽNA ZAJEDNICA

U posljednjem mjesecu realizacije projekta, organizovana je u hotelu Podgorica završna konferencija o saradnji NVO i lokalne samouprave. Konferencija je prije svega bila posvećana predstavljanju projektnih rezultata, uključujući modele odluka i akata, projekte finansirane kroz re-granting program i svečanu dodjelu 3 sertifikata nevladnim organizacijama.

Konferencija je okupila 53 predstavnika lokalnih samouprava, Zajednice opštine Crne Gore, donatora, predstavnika MJU i veliki broj NVO iz Crne Gore. Konferencija je promovisala primjere dobre prakse, ali takođe skrenula pažnju na glavne teškoće u oblasti saradnje između NVO i lokalnih vlasti.

TRI JEDNODNEVNA DOGAĐAJA KOJA PROMOVISU ISO STANDARD 9001

CRNVO je zajedno sa lokalnim partnerima organizovao tri prezentacije kako bi informisali NVO o prednostima standardizacije ISO, aktualnim modelima standardizacije i praksama na ovu temu. CRNVO je potpisnik Memoranduma o saradnji sa Institutom za standardizaciju Crne Gore, koji predviđa zajednički rad na promociji i implementaciji sistema osiguranja kvaliteta i ISO standarda 9001 za civilno društvo. U skladu sa navedenim, prezentacije su održali predstavnik Instituta i predstavnik CRNVO-a. Prezentacije su organizovane u tri različita regiona i to u Podgorici; u Beranama i u Herceg Novom.

NEKA SE I TVOJ GLAS ČUJE II

Vrijednost projekta: **84.650,00 eura**

Donator: Ambasada Kraljevine Holandije

Trajanje projekta: septembar 2018. godine - septembar 2020. godine

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) je u septembru 2018. godine započeo realizaciju projekta "Neka se čuje i tvoj glas II", uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije u Beogradu. Projekat se realizuje u saradnji sa Agencijom za sprječavanje korupcije.

Projekat ima za **cilj** stvaranje povoljnog okruženja za zaštitu zviždača u Crnoj Gori, kroz povećanje stepena znanja svih aktera u društvu, kako o zakonskim rješenjima vezanim za zaštitu zviždača u okviru Zakona o sprečavanju korupcije, tako i o značaju institucije zviždača za borbu protiv korupcije i demokratizaciju društva, što je ujedno bio i **specifični cilj** projekta.

U toku 2019. godine realizovane su sljedeće aktivnosti:

- **tri radionice** za 45 lica određenih za postupanje po prijavama zviždača zaposlena u sistemu zdravstvene zaštite;
- **tri radionice** za 45 lica određenih za postupanje po prijavama zviždača zaposlena u sistemu obrazovanja;
- **šest radionica** za 97 lica određenih za postupanje po prijavama zviždača zaposlena u javnim preduzećima i javnim ustanovama čiji su osnivač jedinice lokalne samouprave.

Organizovana je panel diskusija povodom obilježavanja **Međunarodnog dana zviždača** kojoj je prisustvovalo 60 učesnika. Sprovedeno je, drugo po redu, istraživanje javnog mnenja "*Informisanost građana o zviždačima i motivacija da se prijavi korupcija*", te organizованo predstavljanje izvještaja na kom je učešće uzelo više od 60 učesnika.

VLADA I NVO

DIJALOG PA POVJERENJE

Vrijednost projekta: **18.295,48 eura**

Donator: Ministarstvo javne uprave

Trajanje projekta: septembar 2019. godine - maj 2020. godine

Ovaj projekat ima za **cilj** da doprinese povećanju stepena povjerenja i saradnje između javne uprave i nevladinih organizacija u Crnoj Gori, te i osnaži nevladine organizacije da aktivno doprinesu jačanju participativne demokratije. Kroz ovaj projekat, nevladine organizacije će se osposobiti da u većoj mjeri učestvuju u procesima izrade javnih politika, što takođe predstavlja važan mehanizam i prostor za stalnu razmjenu mišljenja, argumentacije i razvoj kulture dijaloga izmedju ovih aktera.

Rezultati projekta su: (1) Unaprijeđen dijalog između javne uprave i NVO o izazovima i preporukama za poboljšanje saradnje i povjerenja i (2) Ojačani kapaciteti 36 predstavnika/ca lokalnih NVO iz tri regije Crne Gore za aktivno učešće u procesu donošenja odluka.

Direktna ciljna grupa projekta su: 20 predstavnika javne uprave, 36 predstavnika NVO u Crnoj Gori.

Projektom su planirane sljedeće aktivnosti: sprovođenje istraživanja o međusobnoj saradnji i povjerenju između javne uprave i NVO; organizovanje 3 regionalna skupa za predstavljanje istraživanja i diskusiju na temu Javna uprava i NVO - kako do suštinske saradnje i povjerenja; organizovanje 3 trodnevne obuke za NVO o mehanizmima učešća u procesu donošenja odluka, i objavljivanje Priručnika za NVO o participativnoj demokratiji.

AKTIVNOSTI SPROVEDENE TOKOM 2019. GODINE

ISTRAŽIVANJE O MEĐUSOBNOJ SARADNJI I POVJERENJU IZMEĐU JAVNE UPRAVE I NVO

Ova aktivnost ima za cilj da se kroz kvalitativno istraživanje dođe do podataka o stepenu povjerenja NVO i javne uprave o međusobnoj saradnji, izazovima koji prate tu saradnju, kao i o prijedlozima za unaprjeđenje saradnje. U istraživanju je učestvovalo 75 organizacija civilnog društva, kao i 14 predstavnika/ca ministarstava. Istraživanje je dostupno na linku: https://www.crnvo.me/sites/crnvo-files/article_files/rezultati_istrzivanja_0.pdf

REGIONALNI SKUP NA SJEVERU

Skup, koji je održan u Mojkovcu, predstavlja dio aktivnosti koja obuhvata tri regionalna skupa koja će se održati u tri opštine (na jugu, u centralnom dijelu i na sjeveru), a na kojima će biti predstavljeni rezultati istraživanja o stepenu povjerenja u saradnju između NVO i javne uprave, a nakon predstavljanja rezultata, biće organizovane diskusije na temu "Javna uprava i NVO – Kako do suštinske saradnje i povjerenja".

RAZGOVORI U DRUŠTVU SOCIJALNI DIJALOG ZA BOLJU BUDUĆNOST

Vrijednost projekta: **101.932,69 eura**

Donator: Evropska unija, kroz program EIDHR

Trajanje projekta: decembar 2019. godine - avgust 2021. godine

Projekat *Razgovori u društvu - socijalni dijalog za bolju budućnost* sprovodi Sindikat doktora medicine Crne Gore u partnerstvu sa Centrom za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO).

Opšti cilj projekta je doprinos ukupnoj demokratizaciji i unaprjeđenju uloge civilnog društva u Crnoj Gori. **Specifični cilj 1** projekta je podrška u strukturi i jačanju kapaciteta i uloge OCD-a koje se bave zdravstvenim sektorom u Crnoj Gori; dok je **specifični cilj 2** poboljšanje mehanizama za razmjenu mišljenja i demokratski dijalog.

Rezultati koji će se postići ovim projektom su:

- Ojačani položaj i kapaciteti OCD-a koji se bave zdravstvenim pitanjima u Crnoj Gori i unaprijeđen socijalni dijalog;
- Procijenjen nivo saradnje, uticaja zainteresovanih strana iz zdravstvenog sektora i stanje ljekara u Crnoj Gori i proizvedene preporuke;
- Povećana svijest i promocija važnosti profesionalnih sindikata s naglaskom na zdravstveni sektor.

Glavne aktivnosti projekta su: Kreiranje platforme za zainteresovane strane za zagovaranje i unaprjeđenje zdravstvenog sektora u Crnoj Gori; organizacija početnog sastanka za uspostavljanje platforme; organizacija obuke za članove Platforme o temi strateškog planiranja; organizacija obuke za članove Platforme o temi praćenja i evaluacije javnih politika; organizacija obuke za članove Platforme o tematskim mehanizmima učešća u procesima donošenja odluka; okrugli sto sa EU i regionalnim sindikatima o mehanizmima učešća i zagovaranja za bolje pozicioniranje profesionalnih sindikata; Organizacija škole socijalnog dijaloga; on-line forum za diskusiju (nadogradnja postojećeg vebajta); istraživanje položaja medicinskih radnika i izrada publikacije sa pratećim preporukama; anketa o *burn-out-u* među ljekarima u Crnoj Gori; Predstavljanje rezultata istraživanja; objavljivanje 10 članaka o stanju u zdravstvenom sektoru u Crnoj Gori; TV emisije o položaju medicinskih radnika i uticaju Professionalnih sindikata na poboljšanje njihovog stanja; Kampanja na društvenim medijima i izrada 10 info grafika o položaju profesionalnog sindikata u zdravstvenom sektoru; Kratki promotivni video snimci; Finalna konferencija.

Projekat će se sprovoditi do avgusta 2021. godine.

Vrijednost projekta: 152.694,68 eur, od čega Evropska unija finansira 145.059,95 eura, a Ministarstvo javne uprave kofinansira 7.634,73 e.

Trajanje projekta: januar 2018. godine - jul 2019. godine

Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) je u periodu od januara 2018. do jula 2019. godine učestvovao u realizaciji projekta „Umrežavanjem do boljeg rada“. Glavni nosilac ovog projekta je Udruženje mladih sa hendiKEPOM. Projekat je finansiran od strane Evropske unije posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, u okviru EIDHR programa.

UMHCG je prepoznalo značaj učešća CRNVO-a, kao partnera u projektu, upravo zbog njegove uloge u jačanju kapaciteta NVO u Crnoj Gori i razvijenog trenerskog tima koji može pružiti adekvatnu podršku u programima jačanja kapaciteta članica Mreže OOSI. Saradnik na projektu bio je RTCG.

Ciljevi projekta su:

1. Doprinos unaprjeđenju kvaliteta života i položaja OSI u Crnoj Gori
2. Veća uključenost OOSI u procesima kreiranja i sprovođenja javnih politika u oblasti invalidnosti na nacionalnom nivou.

Ostvareni **rezultati** tokom ovog projekta su formalizovanje Mreže organizacija osoba sa invaliditetom, formiranje mehanizma za praćenje primjene Strategije za zaštitu od diskriminacije lica s invaliditetom i promociju jednakosti i unaprijeđen nivo informisanja javnosti o značaju učešća OSI u procesima donošenja odluka.

AKTIVNOSTI SPROVEDENE TOKOM 2019. GODINE

- Organizovanje onlajn pravnog savjetovališta;
- Sprovođenje istraživanja o primjeni Strategije za zaštitu od diskriminacije lica s invaliditetom i promociju jednakosti;
- Organizovanje tri javne debate s predstavnicima relevantnih organizacija i institucija koji djeluju na polju ljudskih prava i antidiskriminacije;
- Publikovanje izvještaja Mreže o sprovođenju Strategije za zaštitu od diskriminacije lica s invaliditetom i promociju jednakosti;

- Organizovanje 6 info štandova u šest gradova;
- Izrada dokumentarnog filma o životima OSI;
- Dvije emisije na TV s nacionalnom pokrivenošću s prestavnicima različitih stekholdera u oblasti OSI prava i politika;
- Jednodnevna konferencija u cilju prezentovanja izvještaja.

BALKAN
CIVIL
SOCIETY
DEVELOPMENT
NETWORK

Zaštita građanskog prostora - Regionalni centar za razvoj civilnog društva *Protecting Civic Space- Regional Civil Society Development Hub*

Donator: Sida

Centar za razvoj nevladinih organizacija kao nacionalni partner učestvuje u sprovođenju projekta "Zaštita građanskog prostora - Regionalni centar za razvoj civilnog društva", koji finansira Sida, a realizuje Balkanska mreža za razvoj civilnog društva i njene članice u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj.

CRNVO u ulozi nacionalnog partnera na projektu izrađuje Monitoring matricu u kojoj će biti sadržani osnovni principi i standardi koji su identifikovani kao neophodni za uspostavljanje pravnog okvira, a u cilju stvaranja podsticajnog okruženja za delovanje civilnog društva.

Principi, standardi i indikatori su formulisani uz uzimanje u obzir trenutnog stanja razvoja i diverziteta u državama Zapadnog Balkana i u Turskoj. Oni se oslanjaju na međunarodno garantovane slobode i prava i najbolje regulatorne prakse u Evropskoj uniji i evropskim državama. Cilj Matrice je definisanje optimalne željene situacije za efikasno funkcionisanje i razvoj civilnog društva, dok istovremeno ona ima za cilj postavljanje realističnog okvira koji organi javne vlasti mogu slijediti i primjenjivati. Imajući u vidu činjenicu da glavni izazovi leže u primjeni, indikatori su definisani tako da prate situaciju na nivou pravnog okvira i praktične primene.

Matrica obuhvata tri oblasti:

- Osnovne pravne garancije za ostvarivanje sloboda;
- Okvir finansijske održivosti organizacija civilnog društva i
- Odnos Vlade i organizacija civilnog društva,

a služiće kao osnov za praćenje razvoja civilnog društva u državama koje učestvuju u projektu.

AKTIVNOSTI SPROVEDENE TOKOM 2019. GODINE

U oktobru je u Skoplju održana radionica *Monitoring matrica za podsticajno okruženje OCD*, gdje je revidirana nova metodologija i instrumenti.

Sprovedeno je istraživanje među OCD u Crnoj Gori o podsticajnom okruženju za rad, a tokom 2020. godine će biti objavljen nacionalni izveštaj, kao i regionalni izvještaj.

ČLANSTVA U RADNIM GRUPAMA I TIJELIMA

Ana Novaković Đurović

izvršna direktorka

Ana je članica *Savjeta za saradnju organa javne uprave i nevladinih organizacija*, kojim predsjedava ministarka javne uprave, Suzana Pribilović, od juna 2018. godine.

Osim toga, članica je Radne grupe za *Poglavlje 23 Pravosuđe i osnovna prava* u okviru pregovaračkog procesa za pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji.

Lidija Knežević

koordinatorka Programa za unaprjeđenje pravnog i institucionalnog okvira

Lidija je do novembra 2019. godine bila članica *Savjeta za razvoj i zaštitu lokalne samouprave Glavnog grada*.

Osim toga, bila je članica *Radne grupe za izradu "Vodiča kroz sistem neformalnog obrazovanja u Crnoj Gori"* i *"Analize obrazovanja odraslih"*, koju je formiralo Ministarstvo prosvjete.

Zorana Marković

koordinatorka Programa za dobro upravljanje

Zorana je članica *Tehničkog komiteta ISME/TK 007* Instituta za standardizaciju Crne Gore.

Osim toga, bila je članica *Radne grupe za uspostavljanje saradnje i partnerstva* koja je imala za cilj izradu tri odluke i jednog poslovnika, a koju je formirao Glavni grad Podgorica.

Radoš Mušović

koordinator Programa za jačanje kapaciteta

Radoš je član *Zajedničkog konsultativnog odbora civilnog društva EU i Crne Gore*, koji je formiran u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Crne Gore.

ČLANSTVA U MREŽAMA I KOALICIJAMA

Mreža za društvenu odgovornost i Tehnički komitet za društvenu odgovornost

Centar za razvoj nevladinih organizacija član je Mreže za društvenu odgovornost. Cilj formiranja Mreže je promocija i podizanje svijesti preduzeća, organizacija civilnog društva, državne administracije i najšire javnosti o konceptu društveno odgovornog poslovanja kao jednog od mehanizama za održivi razvoj. Osim predstavnika/ca NVO, Mrežu čine i predstavnici/e državnih institucija, univerziteta i poslovnih asocijacija.

Koalicija "Saradnjom do cilja"

CRNVO član je Koalicije "Saradnjom do cilja". Koalicija NVO - Saradnjom do cilja zalaže se za unaprjeđenje okvira za razvoj i rad nevladinog sektora u Crnoj Gori, unaprjeđenje odnosa sa Vladom Crne Gore, lokalnom samupravom, Skupštinom Crne Gore i privrednim subjektima, kao i poboljšanje programske i finansijske transparentnosti rada nevladinog sektora. Koalicija trenutno broji više od sto nevladinih organizacija iz cijele Crne Gore.

Više o mreži možete naći na linku <http://www.saradnjomdocilja.org>

Balkanska mreža za razvoj civilnog društva (BCSDN)

Balkanska mreža za razvoj civilnog društva (BCSDN) - inicijativa organizacija koje se bave razvojem civilnog društva iz 9 balkanskih država, koje se angažuju za osnaživanje civilnog društva na Balkanu putem dijeljenja i razvojem lokalnih praksi i koncepata kao i osnaživanjem karaktera civilnog društva.

Više o mreži možete pronaći na linku <http://www.balkancsd.net/>

Koalicija za zaštitu zviždača Jugoistočne Evrope

Kao prva regionalna inicijativa ove vrste, Koalicija okuplja aktiviste, novinare i stručnjake kako bi ojačala zakonska prava za zviždače i podržala njihove napore za postizanje pravde. Organizacije iz 12 zemalja u regionu, posvećene promovisanju slobodnog izražavanja i borbe protiv korupcije, natjerale su ovaj savez da unaprijedi učešće građana i ljudska prava.

Mi radimo na jačanju javne svesti, informišući društvo o bitnim doprinosima zviždača da poboljšaju transparentnost i odgovornost u vladama i korporacijama. Zajedno sa našim direktnim akcijama, Koalicija služi kao platforma za razmjenu stručnosti i znanja s nevladnim organizacijama, kreatorima politika, aktivistima, istraživačima i drugima. Takođe, koordiniramo sa medijima da istražimo i objavimo priče o zviždačima.

Više o mreži možete pronaći na linku <https://see-whistleblowing.org/the-coalition/>

Centar za razvoj
nevladinih organizacija

Atinska 54, Gorica C
81000 Podgorica

+382 (0) 20 219 121

crnvo@crnvo.me

www.crnvo.me

